

פרשת צו - שבת הגדול תשס"ט

רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז

- [א] מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר (שמות י"ג) זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר (שמות כ') זכור את יום השבת, ומנין שבליל חמשה עשר תלמוד לומר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח.
- [ב] מצוה יהודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לבנך, לפי דעתו של בן אביו מלמדו, כיצד אם היה קטן או טיפש אומר לו בני כולנו היינו עבדים כמו שפחה זו או כמו עבד זה במצרים ובלילה הזה פדה אותנו הקב"ה ויוציאנו לחירות, ואם היה הבן גדול וחכם מודיעו מה שאירע לנו במצרים ונסים שנעשו לנו ע"י משה רבינו הכל לפי דעתו של בן.
- [ג] וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה הלילה הזה מכל הלילות עד שישב להם ויאמר להם כך וכך אירע וכך וכך היה. וכיצד משנה מחלק להם קליות ואגוזים ועוקרים השולחן מלפניהם קודם שיאכלו וחוטפין מצה זה מיד זה וכיוצא בדברים האלו, אין לו בן אשתו שואלתו, אין לו אשה שואלתו זה את זה מה נשתנה הלילה הזה, ואפילו היו כולן חכמים, היה לבדו שואל לעצמו מה נשתנה הלילה הזה. /השגת הראב"ד/ חוטפין מצה. א"י פירוש אחר ממהרין לאכול כדי שלא ישנו.
- [ד] וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח, כיצד מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל ורודפין אחר ע"ז, ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מן התועים וקרבתנו ליחודו, וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו ובחירותנו, והוא שידרוש (דברים כ"ו) מארמי אובד אבי עד שיגמור כל הפרשה, וכל המוסיף ומאריך בדרש פרשה זו הרי זה משובח.
- [ה] כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר לא יצא ידי חובתו ואלו הן, פסח מצה ומרור, פסח על שם פסח המקום ב"ה על בתי אבותינו במצרים שנאמר (שמות י"ב) ואמרתם זבח פסח הוא לה' וגו', מרורים על שם שמררו המצרים את חיי אבותינו במצרים, מצה על שם שנאלו, ודברים האלו כולן הן הנקראין הגדה.
- [ו] בכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאילו הוא בעצמו יצא עתה משעבוד מצרים שנאמר (דברים ו) ואותנו הוציא משם וגו', ועל דבר זה צוה הקב"ה בתורה (דברים ה') וזכרת כי עבד היית כלומר כאילו אתה בעצמך היית עבד ויצאת לחירות ונפדית.
- [ז] לפיכך כשועד אדם בלילה הזה צריך לאכול ולשתות והוא מיסב דרך חירות, וכל אחד ואחד בין אנשים בין נשים חייב לשתות בלילה הזה ארבעה כוסות של יין, אין פוחתין מהם, ואפילו עני המתפרנס מן הצדקה לא יפחת לו מארבעה כוסות, שיעור כל כוס מהן רביעית.
- [ח] אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב, אשה אינה צריכה הסיבה, ואם אשה חשובה היא צריכה הסיבה, ובן אצל אביו והשמש בפני רבו צריכה הסיבה, אבל תלמיד בפני רבו אינו מיסב אלא אם כן נתן לו רבו רשות, והסיבת ימין אינה הסיבה, וכן המיסב על ערפו או על פניו אין זו הסיבה, ואימתי צריכה הסיבה בשעת אכילת קזית מצה ובשתיית ארבעה כוסות האלו, ושאר אכילתו ושתייתו אם היסב הרי זה משובח ואם לאו אינו צריך.
- [ט] ארבעה כוסות האלו צריך למזוג אותן כדי שתהיה שתיה עריבה הכל לפי היין ולפי דעת השותה, ולא יפחות בארבעתן מרביעית יין חי, שתה ארבעה כוסות אלו מיינן שאינו מזוג יצא ידי ארבעה כוסות ולא יצא ידי חירות, שתה ארבעה כוסות מזוגין בבת אחת יצא ידי חירות ולא יצא ידי ארבעה כוסות, ואם שתה מכל כוס מהן רובו יצא.
- [י] כל כוס וכוס מארבעה כוסות האלו מברך עליו ברכה בפני עצמה, וכוס ראשון אומר עליו קדוש היום, כוס שני קורא עליו את ההגדה, כוס שלישי מברך עליו ברכת המזון, כוס רביעי גומר עליו את ההלל ומברך עליו ברכת השיר, ובין הכוסות האלו אם רצה לשתות שותה בין שלישי לרביעי אינו שותה.
- [יא] החרוסת מצוה מדברי סופרים זכר ט לטיט שהיו עובדין בו במצרים, וכיצד עושין אותה לוקחין תמרים או גרוגרות או צמוקין וכיוצא בהן ודורסין אותן ונותנין לתוכן חומץ ומתבלין אותן בתבלין כמו טיט בתבן ומביאין אותה על השלחן בלילי הפסח.
- [יב] אכילת מרור אינה מצוה מן התורה בפני עצמה אלא תלויה היא באכילת הפסח, שמצות עשה אחת לאכול בשר הפסח על מצה ומרורים, ומדברי סופרים לאכול המרור לבדו בליל זה אפילו אין שם קרבן פסח.
- [יג] מרורים האמורים בתורה הן החזרת והעולשין והתמכה והחרחבינה והמרור, כל אחד מחמשת מיני ירק אלו נקרא מרור, ואם אכל מאחד מהן או מחמשתן קזית יצא והוא שיהיו לחין, ויוצאין בקלח שלהן אפילו יבש, ואם שלקן או כבשן או בשלן אין יוצאין בהן.

תוספתא מסכת פסחים פרק י' הלכה ח

בני העיר שאין להן מי שיקרא את ההלל הולכין לבית הכנסת וקורין פרק ראשון והולכין ואוכלין ושותין וחוזרין ובאין וגומרין את כולו ואם אי אפשר להן גומרין את כולו ההלל אין פוחתין ממנו ואין מוסיפין עליו.

שמות פרק יג

(ח) וְהִגַּדְתָּ לְבִנְךָ בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר בְּעִבּוֹר זֶה עָשָׂה יְקֹנֶק לִי בְּצֵאתִי מִמִּצְרָיִם: (ט) וְהָיָה לְךָ לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְקֹנֶק בְּפִיךָ כִּי בָּיַד חֲזָקָה הוֹצֵאתָ יְקֹנֶק מִמִּצְרָיִם:

אונקלוס

(ח) ותחוי לברך ביום ההוא למימר בדיל דא עבד יי לי במפקי ממצרים:

שמות פרק כא פסוק א

וְאֵלֶּה הַמַּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר תַּשִּׁים לַפְּנִיָּהם:

רש"י

אשר תשים לפניהם - אמר לו הקב"ה למשה לא תעלה על

דעתך לומר אשנה להם הפרק וההלכה ב' או ג' פעמים עד

שתהא סדורה בפניהם כמשנתה, ואיני מטריח עצמי להבינם טעמי הדבר ופירושו, לכך נאמר אשר תשים לפניהם, כשלחן הערוך ומוכן לאכול לפני האדם:

חא כסר ונח

Rabbi Brovender's Shiur is sponsored by Dr. Bernard & Robin Cohen

Visit www.atid.org/shiur for audio recordings, Podcasts, or to sign-up to receive sources in advance.

Visit www.WebYeshiva.org to sign up for Rabbi Brovender's fully interactive, online Yeshiva.